
LA NARRATIVA MODERNISTA. VÍCTOR CATALÀ

Extret de *Llengua i literatura I* Edebé

Els anys compresos entre 1900 i 1911 representen una etapa molt brillant en què es renova la narrativa catalana amb la incorporació dels moviments culturals vigents en la literatura europea més avançada del moment. Els autors modernistes recullen les tesis del superhome nietzscheà, plantegen temàtiques centrades en el conflicte de l'individu enfrontat al seu entorn i mostren la crisi de valors resultant del materialisme dominant de la societat.

La narrativa breu

El modernisme genera una narrativa curta molt rica en elements simbòlics i una temàtica variada. Adopta el simbolisme i el decadentisme com a màxims referents. Els principals subgèneres són:

- **Prosa poètica.** L'argument perd importància en favor de la suggestió d'idees, les impressions, els estats d'ànim i la creació de símbols i atmosferes. Els temes són l'exaltació de l'art, la bellesa, el misteri... Santiago Rusiñol i Raimon Casellas van conrear aquest tipus de prosa.
- **Conte decadentista.** És una prosa artificiosa i refinada que juga amb els contrastos: vida/mort, ideal/realitat; els personatges són estereotips: hi apareixen tòpics com el poeta enamorat i la dona fatal, i motius i imatges relacionats amb l'erotisme i la mort. Els autors més destacats són Alfons Maseras i Miquel de Palol.
- **Drama rural.** Reben aquest nom les narracions ambientades en el món rural, amb personatges marginats i degradats, ambients miserables i fets tràgics. Mostra una visió pessimista de la condició humana i una natura negativa que destrueix l'individu. Els temes són l'hostilitat del medi i l'home com a víctima de la fatalitat còsmica. Víctor Català és la creadora d'aquest tipus de narrativa, amb *Drames rurals* (1902).

La novel·la modernista

La primera novel·la modernista pareix l'any 1901: *els sots feréstecs*, de Raimon Casellas. A partir d'aquesta data, els modernistes es dedicaran intensament al conreu d'aquest gènere i produiran nombroses obres de gran qualitat literària i d'interès temàtic. Apareixeran diversos subgèneres novel·lístics: la novel·la simbòlica, la decadentista i la costumista. A continuació n'analitzarem els trets més destacables.

- **La novel·la simbòlica.** És el subgènere més representatiu del modernisme. Aquestes novel·les presenten una visió simbòlica de la realitat d'acord amb la concepció del món i de l'individu que tenen els autors modernistes. Les seves característiques són:

Argument	Un individu sensible i diferenciat de la col·lectivitat lluita per ser ell mateix i entra en contradicció amb l'entorn, amb la natura, i es produeix el seu aïllament.
Temes	Recerca problemàtica de la identitat individual; conflicte entre el jo i la societat; visió fatalista de la natura; determinisme del medi; voluntat de l'individu de dominar la realitat; oposició esperit-matèria. El protagonista no podrà establir una relació harmònica amb l'entorn i, per tant, serà anul·lat.

Personatges	Tenen una dimensió simbòlica. El protagonista pot ser símbol de l'artista modernista i els seus problemes amb la societat; la resta de personatges representen idees negatives: l'immobilisme social, la pèrdua de la individualitat, el mal...
Escenari	L'acció transcorre majoritàriament en un medi rural. La natura, i la gent que hi viu, adquireix una dimensió simbòlica; es presentada com un món hostil que anul·la el procés d'autorealització de l'individu.
Estil	Es potencien tècniques i recursos propis de la poesia per tal de suggerir les dimensions simbòliques de la realitat, les emocions i els sentiments dels personatges. Presència de paraules i expressions dialectals, rudes, adjectivació connotada...És el que la crítica ha anomenat "llengua mascla".
Exemples	<p><i>Els sots feréstecs</i>, de Raimon Casellas, mostra l'individu, mossèn Llàtzer, representant de l'espiritualitat, enfrontat a la col·lectivitat, el poble, que representa la matèria.</p> <p><i>Solitud</i>, de Víctor Català, comprèn un procés d'autoconeixement de la protagonista, la Mila, que malda per no ser anul·lada per la societat ni per la muntanya, una muntanya que simbolitza el món.</p> <p><i>La vida i la mort d'en Jordi Fraginals</i>, de Josep Pous i Pagès, presenta la lluita del protagonista contra una tradició familiar que el destina a l'Església. Jordi Fraginals, casat i amb fills, contreu una malaltia. La novel·la acaba amb el suïcidi del protagonista, un acte de voluntat enfront del determinisme de la vida.</p>

- **la novel·la decadentista.** El present és vis com a una època decadent en què la mort i el dolor són indefugibles. Davant d'aquesta visió, l'artista modernista busca un espai propi on poder lliurar-se a l'art. La novel·la decadentista es caracteritza per l'atracció pel que decau, pel morbós, corromput i pervers, així com per la valoració estètica de la lletjor, associada a l'erotisme i a la sensualitat. La novel·la *Josafat* de Prudenci Bertrana n'és un exemple clar.
- **la novel·la costumista modernista.** Reprodueix la vida quotidiana de la societat industrial del segle XX. El marc espacial és urbà i mostra les tensions entre l'artista, que no pot lliurar-se plenament a l'art davant la pressió social que manté tot el que no sigui material, i la societat, caracteritzada des d'una òptica burgesa, interessada només en aspectes mercantils. Les característiques d'aquest corrent, representat per l'auca del senyor Esteve, de Santiago Rusiñol, són: el punt de vista omniscient, els personatges urbans plants i prototípics, l'acció situada en present, el llenguatge col·loquial i, de vegades, la càrrega irònica.

VÍCTOR CATALÀ

L'empordanesa Víctor Català és la novel·lista més destacada del Modernisme. La novel·la *Solitud* (1905) és una de les millors que es van escriure durant el segle XX en llengua catalana. Aquesta obra és la culminació temàtica i estilística del camí inicial per aquesta escriptora amb *Drames rurals* (1902).

- **L'argument.** L'acció transcorre en una ermita solitària de la muntanya i els paratges del voltant. Se'ns explica la història de la Mila, muller d'en Maties, el nou ermità; és una dona jove enfrontada a una sèrie de circumstàncies personals i externes adverses (un marit passiu, la manca d'amor, la solitud del lloc on viu, una natura hostil i feréstega) davant les quals al final de la novel·la imposarà

la seva voluntat: abandona el marit i deixa la muntanya.

- **L'estructura.** La novel·la es compon de divuit capítols, cadascun dels quals té una funció ben precisa en la construcció de l'itinerari vital de la protagonista. Alhora, però, cada capítol té un cert valor autònom respecte del conjunt: obre i tanca perfectament una situació amb un estil adient i sempre molt treballat.

- **Els personatges.** Són simbòlics, però alhora tenen una caracterització psicològica complexa. Els principals són la Mila, el pastor i l'Ànima.

Mila	És una dona vital, plena de sentiments i inquietuds. Els seus pensaments i estats d'ànim es van transformant d'acord amb el cicle d'estacions. L'itinerari vital de la Mila fa present el tema central de la novel·la: la recerca de la pròpia individualitat.
El pastor	És un bon home que viu en harmonia amb el medi. Fa companyia a la Mila i li explica belles històries de la muntanya. El pastor representa l'artista modernista i les històries són una metàfora de l'art. La forma d'anomenar-lo fa referència al valor messiànic que s'atribuïa a l'artista modernista.
L'Ànima	És un caçador que agredeix sexualment la Mila al final de la novel·la. És misteriós i deshumanitzat. Simbolitza el mal, la violència, l'instint agressor que fa el que calgui per poder-se realitzar...És la cara hostil de la naturalesa.

- **El paisatge.** És el marc real on s'esdevé la història, però és una projecció de l'estat d'ànim de la protagonista i de la relació que hi estableixen els altres personatges. El paisatge adquireix una dimensió simbòlica en representar la capacitat engolidora de la societat. Conté elements que remetent a la feminitat, la solitud, la violència, l'art.

- **Estil i llengua.** Víctor Català combina un registre poètic, per tal de suggerir la visió subjectiva del paisatge i els pensaments de la protagonista, amb l'ús de l'anomenada "llengua mascla", un registre lingüístic caracteritzat per l'ús d'exclamacions, diminutius i augmentatius, a més de lèxic i expressions dialectals.